

ЯРА ПШЕНИЦЯ, ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

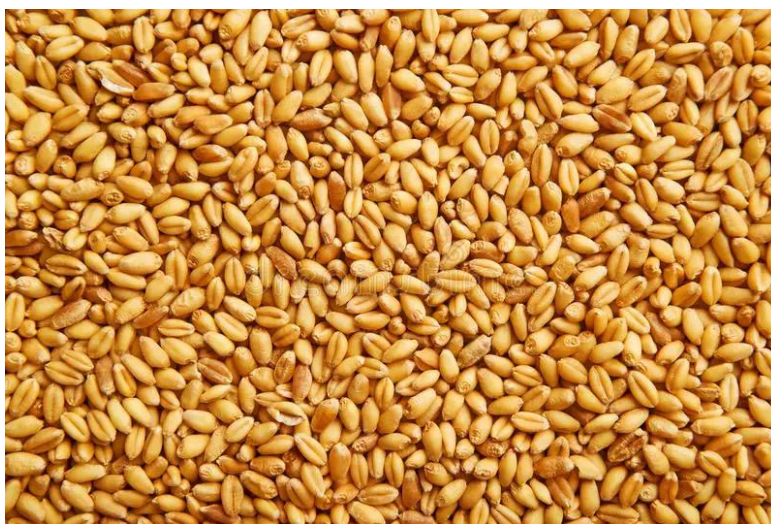
Однією із перших культур яку висівають навесні – це яра пшениця. Це дуже важлива сільськогосподарська культура, і хоч пальму першості по площах посіву тримає озима пшениця, в останні роки площі під ярою збільшуються. В 2020 році в Україні було засіяно 184,53 тис.га (у 2019 – 156,3 тис.га), середня врожайність становила 35 ц/га. Збільшення площі посіву було пов'язано, переважно, з пересівом площ озимини. У багатьох регіонах на полях, засіяних озимою пшеницею і озимим ячменем, спостерігалась часткова або повна загибель рослин від ураженості кореневими гнилями. Аномально тепла зима сприяла добрій перезимівлі патогенів та значному їхньому поширенню, та й стан посівів був дещо гіршим ніж в попередній рік, тож середовище для розвитку хвороб було сприятливим.

Останніми роками площі під ярою пшеницею збільшуються

Весною, для сівби ранніх ярих культур створюються більш сприятливіші умови, адже для пізніх культур у ґрунті не завжди вистачає потрібної кількості вологи. За таких обставин, а саме впливу визначального впливу фактора вологозабезпеченості, в деяких господарствах приймають рішення сіяти м'яку або тверду яру пшеницю.

За своїми біологічними показниками яра м'яка пшениця в умовах дефіциту ґрунтової вологи дає вищий урожай зерна порівняно з твердою, колос вимолочується легше, що дає можливість в більш стислі строки збирати врожай. Щодо ураженості хворобами, вона більшою мірою уражається бурю іржею, але значно стійкіша до ураження летючою сажкою. Маса 1000 насінин у неї менша, ніж у твердої, і коливається в межах 32-38 г. За розміром і формою зерно твердої пшениці велике, видовжене, скловидне. Вага 1000 зерен становить 40-47 г.

Маса 1000 зернин ярої м'якої пшениці коливається в межах 32-38 г

Яра тверда пшениця використовує значно більше поживних речовин з ґрунту, що забезпечує одержання зерна з більшим умістом білка. Краще витримує повітряну посуху, стійка проти пошкодження гессенською мухою та менше уражається бурю лисковою іржею. На відміну від м'якої, тверда пшениця характеризується меншою схильністю до кушіння, відносно слабким розвитком вузлових коренів, більш потужною вегетативною масою та подовженим вегетаційним періодом. Ця культура більш стійка до осипання і більш трудомістка до обмолоту, особливо в посушливі роки.

В Реєстрі сортів рослин України введено достатню кількість сортів ярої пшениці, як вітчизняної так і зарубіжної селекції. Сорти у випробуванні формували середню врожайність на рівні 43-45 ц/га, а максимальну – на рівні 51-53 ц/га, за якісними показниками відносяться до цінних та сильних, за групою стиглості – до середньоранніх та середньостиглих.

Зокрема, у Миронівському інституті пшениці імені В.М.Ремесла НААН створена лінійка нових сортів пшениці м'якої та вердої ярої. Сорти ярої пшениці селекції МІП вирізняються за високими показниками якості зерна, стійкістю до вилягання та обсіпання, до ураження збудниками хвороб та посухостійкістю. Вони є різних типів використання (універсального, напівінтенсивного та інтенсивного) і мають високу масу 1000 зерен (40,0 г і вище). Сорти пшениці м'якої ярої: Елегія миронівська, Струна миронівська, Сімкода миронівська, Панянка, Провінціалка, МІП Злата, Дубравка, Оксамит миронівський, Божена, МІП Світлана. Також у Миронівському інституті пшениці ведеться селекція пшениці твердої ярої. Заслуговують на увагу сорти твердої пшениці такі, як Ізольда, Жізель, Діана, МІП Райдужна.

При виборі попередника для ярої пшениці потрібно звернути увагу, що культура є вимогливою до поживних речовин і чистоти ґрунту від бур'янів, вона доволі добре реагує на післядію добрив, недоцільно вирощувати її по культурах, що висушують ґрунт.

Підготовка ґрунту під яру пшеницю навесні залежить від настання фізичної стиглості ґрунту, а одним із найважливіших завдань у зоні нестійкого і недостатнього зволоження є накопичення і збереження ґрунтової вологи за осінньо-зимовий період.

Запобігти втратам вологи можливо шляхом проведення ранньовесняного боронування, при цьому відбувається вирівнювання поверхні ґрунту та утворення мульчувального шару, який зменшує витрати вологи на капілярне випаровування і в той же час забезпечує вільний доступ повітря у ґрунт. Закриття вологи необхідно провести в стислі строки — за 1–3 діб. Запізнення із виконанням цього агротехнічного прийому лише на один день призводить до втрати 60–120 т ґрунтової вологи з 1 га.

За сприятливого водно-повітряного режиму відбувається активний розвиток біологічних, фізико-хімічних процесів та швидке проростання насіння бур'янів, паростки яких знищуються шляхом обробітку ґрунту, боронуванням, яке проводять під кутом або впоперек основного обробітку ґрунту, також практикується обробіток гліфосатом. Якщо одного проходу борін недостатньо для задовільного обробітку поверхні ґрунту, тоді зубові борони прикріплюють до зчіпки у два ряди, не збільшуючи кількості проходів агрегату полем. В умовах повільного наростання позитивних температур, частого промерзання і відтавання ґрунту (це явище спостерігалось і весною минулого року) на його поверхні утворюється сухий дрібногрудкуватий прошарок, який добре захищає поверхню орного шару від випаровування вологи.

За підготовки ґрунту для сівби ярої пшениці, особливо на площах, вирівняних з осені, можливо обмежитися лише боронуванням, або замість нього провести передпосівну культивуацію та сівбу. У зв'язку з цим строки внесення гербіцидів доцільно поєднати зі строками проведення передпосівної культивуації та сівбою. Під час закриття вологи необхідно застосовувати агрегати з ходовими системами тракторів, які мають мінімальний вплив на поверхню ґрунту.

Строки ж посіву ярої пшениці є максимально ранніми, тому що культура вибаглива до режиму зволоження протягом усього періоду вегетації. Серед зернових ярих культур – це одна із найбільш холодостійких культур, насіння проростає за температури 1⁰С, за 4-5⁰С з'являються життєздатні сходи. Сівбу необхідно провести протягом першого тижня після фізичної стиглості ґрунту. Перед сівбою потрібно провести передпосівну обробку насіння фунгіцидиними протруювачами та обробити регуляторами росту.

Сіяти потрібно лише протруєним насінням

Важливим в отриманні високого врожаю є визначення та дотримання оптимальної норми висіву насіння, яка коливається в межах від 4,5 до 5,5 млн. шт. схожих насінин. Глибина загортання становить 4-6 см, але при швидкому пересиханні ґрунту можливе збільшення глибини загортання до 8-10 см.

Яра пшениця відрізняється високою інтенсивністю споживання мінеральних елементів ніж озима, тому при визначенні співвідношення основних елементів живлення та доз добрив необхідно передусім врахувати агрохімічні показники ґрунту конкретного поля, попередників, післядію добрив у сівозміні та розраховану заплановану врожайність. Найбільш ефективним та раціональним є внесення азотно-фосфорних добрив при посіві у рядки.

Яра пшениця потребує інтенсивних заходів захисту рослин, оскільки втрати від ушкодження посівів від бур'янів, хвороб і шкідників можуть суттєво вплинути на кінцеву врожайність. Насамперед, сівба у ранні строки зменшує показник ураженості рослин шведською мухою. З початком дозрівання зерна на

полях концентрується велика кількість хлібних жуків, які ушкоджують колос, вибиваючи тверді зерна та виїдаючи м'які. У разі перевищення порогу шкодочинності, який становить 4-5 дорослих особин на 1м² проводиться обробка рекомендованими інсектицидами.

Найпоширенішими хворобами ярої пшениці є кореневі гнилі, тверда та летюча сажка, борошниста роса. Заходи боротьби виконуються комплексно із застосуванням фунгіцидів. Обприскування починають при появі перших ознак хвороби, а повторно обробляють посіви за потреби.

Система захисту ярої пшениці від шкідливих організмів повинна бути спрямованою на дотримання всіх екологічних і санітарно-гігієнічних норм. І в наш час особливої уваги потребує доцільне обґрунтування внесення хімічних препаратів.

